

Assessing the Impact of Socialization Components on Enhancing Social Interactions and Residential Satisfaction in Urban Settlements: A Case Study of the Zeytoon Residential Complex in Sari

1. *Neda Afzali*

2. *Fatemeh Mozafari Ghadikalaei**

3. *Maryam Shabak*

1. Doctoral Student, Department of Architecture and Urban Planning, Faculty of Engineering, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran
2. Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Faculty of Engineering, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran
3. Assistant Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Faculty of Engineering, Noor Branch, Islamic Azad University, Noor, Iran

Email: mozaffarifatemeh2@gmail.com | Received: 01.08.2023 | Acceptance: 18.09.2023

*Journal of
Socio-political studies of Iran's
contemporary history*

eISSN: 2821-1294
<http://journalspsich.com>
Vol. 2, No 2, Pp: 103-123
Summer 2023

Original research article

How to Cite This Article:

Afzali, N., Mozafari Ghadikalaei, F., & Shabak, M. (2023). Assessing the Impact of Socialization Components on Enhancing Social Interactions and Residential Satisfaction in Urban Settlements: A Case Study of the Zeytoon Residential Complex in Sari, *spsich*, 2(2): 103-123.

Abstract

The primary objective of architecture is to create an appropriate space for collective human activities. These spaces are referred to as sociable spaces. Having sufficient knowledge about humans and their interactions with others can be effective in creating these spaces for specific types of activities. On the other hand, as social beings, humans have different quantitative and qualitative levels of social interactions. Residential complexes, as containers of collective life, give form, character, and quality to social life. Insufficient understanding of individual and social issues of residents and inappropriate strategies for housing provision have led to social problems. It is often observed in residential complexes that there is an increase in individualism and a decrease in relationships and social interactions among residents. The present research aims to answer the question of

How to Cite This Article:

© 2023 by the authors. License Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

the extent to which socialization components affect social interactions and residents' satisfaction with their living place. The research methodology was quantitative and field-based, and for the case study analysis, a questionnaire assessing the indicators was prepared and distributed among 105 residents of the Zeytoon Residential Complex located in Sari, which has a total of 412 building units. The collected data were analyzed using SPSS software. The findings of this study indicate that design focused on structural features of the space can significantly improve social interactions and create safe and appropriate spaces, thereby enhancing residents' satisfaction. Therefore, this article serves as a detailed and practical information source on optimizing social spaces and improving the quality of life for residents of residential complexes, offering solutions and suggestions.

Keywords: Socialization, Social Interactions, Residential Satisfaction, Urban Sustainability, Residential Complex.

سنجش تأثیر مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری در ارتقاء تعاملات اجتماعی و رضایتمندی سکونتگاه‌های شهری: مطالعه موردی مجموعه مسکونی زیتون ساری

ندا افزلی^۱

فاطمه مظفری قادیکلایی*^۲

مریم شباک^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده فنی مهندسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۲. استادیار، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده فنی مهندسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۳. استادیار، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده فنی مهندسی، واحد نور، دانشگاه آزاد اسلامی، نور، ایران

دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۰ | پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸ | ایمیل نویسنده مسئول: mozaffarifatemeh2@gmail.com

چکیده

اولین هدف معماری ایجاد یک فضای مناسب برای فعالیت‌های انسانی جمعی است. این فضاها تحت عنوان فضاهای اجتماع‌پذیر مطرح می‌شوند. داشتن دانش کافی درباره انسان و ارتباطات او با دیگران می‌تواند در ایجاد این فضاها برای انواع خاص فعالیت مؤثر باشد. از سوی دیگر، به عنوان موجودات اجتماعی، انسان‌ها سطوح مختلف کمی و کیفی از تعاملات اجتماعی دارند. مجتمع‌های مسکونی به عنوان ظرف حیات جمعی، به زندگی اجتماعی شکل، ویژگی و کیفیت می‌دهد. شناخت ناکافی از مسائل فردی و اجتماعی ساکنین و راهکارهای نامناسب در راستای تأمین مسکن، موجب بروز مشکلات اجتماعی شده است. به طوریکه در اغلب مجموعه‌های مسکونی شاهد افزایش فردگرایی و کاهش روابط و تعاملات اجتماعی ساکنان آن می‌باشیم. پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این سؤال که تأثیر مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری بر تعاملات اجتماعی

فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ معاصر ایران

شاپا (الکترونیکی): ۲۸۲۱-۱۲۹۴
<http://journalspsych.com>
دوره ۲ | شماره ۲ | صص ۱۲۳-۱۰۳
تابستان ۱۴۰۲

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون متن:

(افزلی و همکاران، ۱۴۰۲)

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

در فهرست منابع:

افضلی، ندا، مظفری قادیکلانی، فاطمه، و شباک، مریم. (۱۴۰۲). سنجش تأثیر مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری در ارتقاء تعاملات اجتماعی و رضایتمندی سکونتگاه‌های شهری: مطالعه موردی مجموعه مسکونی زیتون ساری. مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ معاصر ایران، ۲(۲): ۱۲۳-۱۰۳.

و رضایتمندی ساکنان از محل سکونت تا چه اندازه می‌باشد، صورت گرفته است. روش تحقیق موضوع به شیوه کمی و میدانی و برای بررسی نمونه موردی، پرسشنامه سنجش شاخصه‌ها تنظیم گردید و در بین ساکنین مجتمع مسکونی زیتون واقع در ساری که دارای ۴۱۲ واحد ساختمانی در مجموعه آن می‌باشد بین ۱۰۵ نفر توزیع شد و اطلاعات به دست آمده با نرم افزار SPSS تحلیل گردید. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهند که طراحی با تمرکز بر ویژگی‌های ساختاری فضا، ارتقاء ارتباطات اجتماعی و ایجاد فضاهای امن و مناسب می‌تواند بهبود محسوسی در تعاملات اجتماعی ایجاد کرده و رضایت ساکنان را ارتقا دهد. از این رو، مقاله حاضر به عنوان یک منبع اطلاعاتی مفصل و کاربردی در زمینه بهینه‌سازی فضاهای اجتماعی و افزایش کیفیت زندگی ساکنان مجتمع‌های مسکونی، اقدام به ارائه راهکارها و پیشنهادات می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: دیپلماسی ورزشی، مدلسازی، جمهوری اسلامی ایران.

مقدمه و بیان مسئله

هدف اساسی معماری، ایجاد یک فضای مناسب برای انجام فعالیت‌های انسانی است. فضا و جامعه با یکدیگر ارتباط چندانی دارند. تصور کردن یک فضا بدون محتوای اجتماعی یا درک یک جامعه بدون در نظر گرفتن اجزاء فضایی بسیار دشوار است. ارتباط بین انسان و فضا در هنگام تلاش برای سازماندهی یک فضا ایجاد می‌شود. نتیجه این تنظیم، فضا که بر اساس متغیرهای زیستی، اجتماعی، و فرهنگی مختلف سازمان‌یافته است، به وضوح به چشم می‌آید (کریمی آذری و همکاران، ۲۰۱۸).

تئوری‌های روانشناسی محیطی و سلامت نشان می‌دهند که محیط فیزیکی خوب تأثیر مثبتی بر سلامت جسمی و روحی و رضایت زندگی ساکنان دارد. برعکس، یک محیط ضعیف تجربه ذهنی ساکنان را کاهش می‌دهد و ممکن است به سلامتی انسان آسیب بزند (پنگ و همکاران، ۲۰۲۴).

براساس سازمان بهداشت جهانی، عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت شرایطی هستند که در آن افراد متولد می‌شوند، رشد می‌کنند، کار و زندگی می‌کنند (پاپایو و همکاران، ۲۰۲۰). فضاهای اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی با ایجاد ارتباطات میان افراد، فرصتی برای آزاد شدن از فشارهای زندگی روزمره ارائه می‌دهند. این ارتباطات می‌توانند بر روی روانشناسی فردی و اجتماعی تأثیر مثبت بگذارند (فلیکس و اورگانیستا، ۲۰۲۳). بنابراین، فضاهای جمعی با جذب افراد و ایجاد شرایط مناسب برای ایجاد تعاملات اجتماعی، نقش حیاتی در ارتقاء رضایتمندی ساکنان دارند (پاورز و همکاران، ۲۰۲۲). برقراری تعاملات اجتماعی نه تنها فرد را از روال روزمره ماشینی آزاد می‌کند، بلکه به رشد روانی و اجتماعی او نیز کمک می‌کند. این ارتباطات می‌توانند افراد با پیشینه‌ها و ویژگی‌های مختلف را به یکدیگر نزدیک کنند و تبادل نظرها و تجربیات را ترویج دهند. مجتمع‌های مسکونی به عنوان محیط زندگی افراد، باید فضاهایی را ارائه دهند که حضور ساکنان در کنار یکدیگر را تسهیل کند. عدم توجه به این نیاز و عدم قابلیت محیط در تامین آن، ممکن است محیط را به احجام و فضاهای خالی تبدیل کند و نارضایتی ساکنان را افزایش دهد.

با در نظر گرفتن نیازهای اجتماعی در طراحی مجتمع‌های مسکونی، می‌توان جامعه‌ای سالم و با ارتباطات قوی خلق کرد. آینده مسکن باید به طور همزمان با توجه به این نیازها، راه‌حلی برای ایجاد فضاهای اجتماعی پویا و جذاب ارائه دهد تا جامعه در آن هم‌پیوندی و همکاری اجتماعی بیشتری داشته باشد و هر فرد از حضور در این فضاها بهره‌مند شود.

پیشینه و مبانی نظری پژوهش

در حوزه مطالعات انسان و محیط، تأثیر فضاهای اجتماع‌پذیر بر تعاملات اجتماعی و رضایت ساکنان موضوعی است که در سال‌های اخیر به عنوان یکی از زمینه‌های کلان تحقیقاتی جلب توجه کرده است. تحلیل و بررسی ابعاد مختلف فضاهای اجتماع‌پذیر و نقش آنها در شکل‌گیری تعاملات میان افراد و همچنین ارتباط این تعاملات با رضایت ساکنان، موضوعی است که تاکنون به وسیله محققان در این حوزه بررسی شده و نتایج تحقیقات اولیه نشان دهنده اهمیت این ارتباطات برای فهم بهتر پدیده‌های اجتماعی در محیط‌های مسکونی است.

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که خصوصیات فیزیکی و ساختاری فضاهای اجتماع‌پذیر می‌تواند تأثیر فراوانی بر تفاوت‌ها و الگوهای تعاملات اجتماعی درون این فضاها داشته باشد. این ابعاد ممکن است شامل موقعیت مکانی، آسیب‌پذیری، سازماندهی فضاها، امکانات ارائه شده، و عناصر زیبایی‌شناسانه باشد که در ارتباط با تعاملات اجتماعی قرار می‌گیرند.

در این خصوص، مطالعات پیشین نشان داده‌اند که فضاهای اجتماع‌پذیر باعث تشویق تعاملات مثبت، افزایش احساس تعلق و ایجاد ارتباطات اجتماعی مستدام در میان ساکنان می‌شوند. این نتایج مهم نه تنها برای محققان در حوزه معماری و شهرسازی بلکه برای سازندگان و مدیران مسکن نیز اهمیت دارند تا با بهبود کیفیت فضاها، تعاملات اجتماعی بهبود یابد.

و رضایت ساکنان افزایش یابد. جدول شماره ۱ بخشی از مطالعات انجام شده در این حیطه می‌باشد.

جدول ۱: پیشینه تحقیقات

نویسنده	سال	موضوع	روش	نتیجه
ژبائوچو چن و همکاران	۲۰۲۳	تعاملات اجتماعی	میدانی و شبیه‌سازی	حضور صداهای طبیعی سبب افزایش تعامل اجتماعی می‌شود، در حالی که حضور صداهای مصنوعی (تکنولوژی تولید) چنین تأثیری ندارد.
موراتیدیس و یاناکو	۲۰۲۲	رضایتمندی سکونتی	بررسی میدانی و پیمایشی	چندین عامل در رضایتمندی ساکنان نقش دارد از جمله: امنیت، همبستگی اجتماعی، دسترسی به امکانات، پایداری و عدالت اجتماعی. این عوامل همچنین در بهبود کیفیت زندگی اثرگذارند.
گیانلوکا و همکاران	۲۰۲۰	پایداری محله	تحلیلی استنادی	یافته‌ها تایید می‌کنند که ارزیابی سطح پایداری، محلی بوده و به شدت با احتمالات خاص سایت مرتبط است.
لیجیه هوانگا و همکاران	۲۰۲۰	نوسازی شهری پایدار	پیمایشی	پایداری پویا و پیچیده است. چارچوب پیشنهادی می‌تواند سایر شهرهایی که دارای ویژگی‌های محلی مشابهی هستند را روشن سازد. و نیز با تأکید بر ابعاد خاصی که ویژگی‌های محلی را منعکس می‌کنند، سازگار است.

کرمی‌آذری و همکاران	۲۰۱۸	تعاملات اجتماعی	بررسی میدانی و پیمایشی	افزایش تعداد فرصت‌ها برای توسعه تعاملات اجتماعی در فضای معماری و کالبد مکان‌های عمومی به عنوان یک استراتژی مطلوب برای تأمین نیازهای انسان شناخته شد.
مولایی و همکاران	۲۰۱۷	پایداری اجتماعی	بررسی میدانی و پیمایشی	خوانایی پارک محله نقش مهمی در افزایش تعامل اجتماعی میان ساکنان دارد. پارک‌ها به لحاظ یکپارچگی اجتماعی نیازمند برنامه ریزی دقیق و طراحی از نظر نظم، انسجام، سادگی و ایجاد عناصر چشم انداز به راحتی می‌باشند.
زینب خیرخواه و همکاران	۱۴۰۱	تعاملات اجتماعی	توصیفی-تحلیلی	با توجه به رتبه‌بندی مؤلفه‌های تأثیرگذار محیط و ضریب اهمیت بالای فضاهای سبز، در نظر گرفتن فضاهای طبیعی محلی و پارک‌ها باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد و با طراحی مناسب فضاهای همگانی و محیط‌های مناسب برای حرکت عابر پیاده به دور از آلودگی‌های محیطی و جرائم، فرصتهایی برای گردهم آمدن ساکنان محلی ایجاد نمود.
کاکیزاده و همکاران	۱۴۰۰	اجتماع‌پذیری	بررسی میدانی و پیمایشی	نتایج نشان می‌دهد مجموعه‌ای از شاخص‌ها از قبیل آسایش محیطی، امنیت، رفاه، و تنوع و جذابیت، با عرضه راهکارهایی، سبب افزایش اجتماع‌پذیری می‌شوند.
خلخالی و همکاران	۱۳۹۹	رضایتمندی سکونتی	استنادی-پیمایشی	عوامل تأثیرگذار بر رضایتمندی ساکنین مجتمع مسکونی، از لحاظ اهمیت به ترتیب زیر می‌باشد: ویژگی‌های کیفی واحدهای مسکونی، فضای سبز، دسترسی‌ها، بهداشت و نگهداری مجتمع، امکانات، تعاملات اجتماعی و همسایگی، ترجیح زندگی در مجتمع مسکونی بر زندگی در خانه‌ای مستقل، فضای جمعی، خدمات تجاری-رفاهی.
هاشم پور و همکاران	۱۳۹۷	نقش فضایی تعاملات اجتماعی	کالبد توصیفی-تحلیلی	وجود فضاهای باز و نیمه باز در محوطه همراه با طبیعت برای بازی کودکان در تعاملات اجتماعی موثر هستند. طراحی سالن‌های ورزشی، مهدکودک و فضاهای تجاری میزان تعاملات را در گروه‌های سنی مختلف افزایش می‌دهد.

مبانی نظری

تعریف و مفهوم فضاهای اجتماع‌پذیر:

با توجه به این که رسیدن به پایداری اجتماعی، افزایش میزان تعاملات اجتماعی و کاهش میزان تناقضات و تنش‌ها و در نهایت افزایش تعلق خاطر و ارزش مادی و معنوی سکونتگاه‌ها را در پی دارد؛ لازم است فرصت‌های مشارکت جمعی و تعاملات انسانی ایجاد و تقویت گردد. همانطور که می‌دانیم تعامل اجتماعی یک جنبه اساسی از رفتار انسان است زیرا انسان‌ها یک گونه بسیار اجتماعی با ویژگی‌های اجتماعی پیچیده هستند (چن و کانگ، ۲۰۲۳). این امر مستلزم بهره‌گیری

توأمان از ظرفیت‌های انسانی و فضایی_کالبدی است. آنچه بیش از ابعاد کالبدی در حضور و تعامل اجتماعی افراد مؤثر است، پیش‌بینی و خلق رویدادهای اجتماعی است. «اجتماع‌پذیری در فضای شهری در آغاز امری عینی است که به واسطه کیفیت ظهور عوامل فیزیکی موجودیت می‌یابد. گرچه فضای شهری در ابتدا از طریق کالبد درک می‌شود، اما آنچه به آن معنی می‌بخشد، احساس و ذهنیت افراد است» (جهان‌بخش و منصور، ۱۳۹۵). اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی بر پایه نیاز مردم به حس تعلق اجتماعی و تعامل با یکدیگر قرار دارد. این امر در یک فضای اجتماعی حمایت‌کننده، همراه با تأمین آسایش فیزیکی، ادعای قلمرو، حس مالکیت، و دریافت عدالت در فضا ممکن می‌شود (حسین‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱).

امنیت، تداوم، خوانایی و قابل پیش‌بینی بودن فضا، همچنین وجود تسهیلات مناسب در آن، راحتی و آسایش محیطی، از جمله عوامل احساسی مهم در خلق یک فضای اجتماع‌پذیر موفق هستند. این عوامل، به واسطه‌ی ویژگی‌های خود، قابلیت جذب افراد و گروه‌های مختلف را دارند (محبی نژاد و همکاران، ۱۴۰۱). جدول شماره ۲ عوامل مؤثر بر اجتماع‌پذیری را نشان می‌دهد.

جدول ۲: عوامل مؤثر بر اجتماع‌پذیری

عوامل مؤثر بر اجتماع‌پذیری	راهکارها
عوامل فیزیکی	عملکردهای موجود در فضا مقیاس‌های انسانی
فضای اجتماع‌پذیر	بعد کالبدی ایمنی مسیر، توجه به حواس پنج‌گانه انسان، تأمین قلمرو، امنیت، ساختار منسجم، تداوم خوانایی و قابل پیش‌بینی بودن فضا
ویژگی‌های کالبدی	بعد فعالیتی فضا وجود تسهیلات مناسب در فضا، پاسخگویی، راحتی و آسایش محیطی، میزان اطلاعات، شور و هیجان محیطی: که مستلزم وجود ابعادی چون پیچیدگی و رمز آلودگی، آموزش، امکان بیان خود، گوناگونی و تضاد، انتخاب، هویت یابی، خلوت جویی و دل بستگی در فضا است. تعاملات اجتماعی فرصت‌های کالبدی مناسب جهت نشستن، مکث و تأمل بیشتر در فضا، فضاهای کانونی جهت تجمع افراد مثل، زمین بازی، ایستگاه اتوبوس، مکان غذا خوردن و ... ورودی‌های دعوت‌کننده و دسترسی به لحاظ بصری و کالبدی راهها و ارتباطات فضایی مناسب در هدایت مردم درون فضا، خوانایی و وضوح فضایی کنترل دسترسی وسایل نقلیه و امنیت پیاده تعریف بدنه‌ها هویت جداره‌ها، حس تعلق پیش‌بینی فعالیت‌های جاذب

پیش‌بینی عناصر عملکردی در کنار ابعاد زیبایی‌شناسانه آن	
دسترسی‌ها	
توده و فضا	عوامل معماری و محیطی
سیمای شهری	
محیط زیست	

مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری

فرآیند اجتماع‌پذیری معمولاً بر چهار مرحله مبتنی است که شامل پذیرا بودن فضا برای حضور افراد، تأمین آسایش روانی و فیزیکی، لذت بردن از حضور در فضا، و تداوم حضور اجتماعی فعال در فضا می‌شود. ویژگی‌های فضای اجتماع‌پذیر را می‌توان به این صورت طبقه‌بندی کرد: نحوه دسترسی و موقعیت و امنیت، آشنایی و آرامش، تسهیلات و خدمات، آسایش فیزیولوژیکی در شرایط اقلیمی، فعالیت‌های بیرونی، دوام، آزادی عملکردی، انعطاف‌پذیری و ویژگی‌های فیزیکی محیط شامل مبلمان، میزان نورگیری، صدا و عملکردهای همجوار محیط (محمدی سالک و عسگری، ۱۴۰۱). در این راستا، شجاعی و پرتوی اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی را در سه بُعد اجتماعی، کالبدی، و فعالیتی ارزیابی کرده‌اند. این ارزیابی مؤلفه‌هایی چون دسترسی، راحتی، حفاظت، تسهیلات، انعطاف‌پذیری، تعاملات اجتماعی، حضور مردم، و فعالیت را در نظر گرفته است (شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴). همچنین، محمدی و آیت‌اللهی به دو وجه کالبدی و فعالیتی مؤلفه‌ها و ابعاد مؤثر در اجتماع‌پذیری فضا اشاره کرده‌اند. وجه کالبدی شامل موقعیت قرارگیری و دسترسی‌ها، فرم، هندسه، تناسب، تنوع و ساماندهی فضا است. در حالی که وجه فعالیتی شامل ابعاد، ارزیابی عملکردی فضاها، نحوه استفاده کاربران از فضا، مشکلات و موانع تحرکات کاربران، و ویژگی‌های اجتماعی در انجام فعالیت‌ها را مشخص می‌کند (محمدی و آیت‌اللهی، ۱۳۹۴).

مؤلفه‌های فعالیتی

مشاهدات ادبیات مطالعات انسان و محیط حاکی از ضرورت مشاهده فعالیت‌ها در فضاهای کالبدی است. بر اساس دیدگاه بارکر فضاهای فعالیتی به عنوان مکان‌های جمعی-رفتاری تأکید بر تعاملات گروهی دارند. این دیدگاه معتقد است که علاقه به یک مکان تنها از جنبه‌های فیزیکی تقویت نمی‌شود، بلکه کیفیت رفتارها و تعاملات اجتماعی نیز تأثیرگذار است. مطالعات گسترده‌ای در زمینه رفتار افراد در محله‌های خود نشان می‌دهد که ارتباطات مهمی بین مکان انجام رفتارها، الگوهای فعالیت و حس کلی از رضایت محیطی وجود دارد (عسگری زاد و سفری، ۲۰۲۰). ویژگی‌های

عملکردی فضاهای عمومی نقش کلیدی در تصمیم‌گیری افراد برای توقف و تعامل در آن‌ها ایفا می‌کنند.

رویدادهای خاص در فضاها، نظیر نمایش‌های خیابانی و هنرهای عمومی، جذابیت فضاها را افزایش می‌دهند و منجر به ایجاد موقعیت‌های ارتباطی و تمایل به گفتگو بین افراد می‌شوند. همچنین، فعالیت‌ها و خصوصیات فعالیتی فضاها بر تأمین آسایش و امکان لذت‌بردن از حضور در آنها تأثیرگذار هستند. فضاهایی که از تعامل پویا، آموزش محیطی، و امکان بیان خلاقیت افراد حمایت می‌کنند، موفق به برقراری تعاملات اجتماعی و افزایش حس همبستگی اجتماعی می‌شوند، که به افزایش رضایتمندی جمعی کمک می‌کند (حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۵). به عنوان مثال، می‌توان ابعاد مؤثر در مؤلفه‌های فعالیتی اجتماع‌پذیری و تأمین آسایش در فضاهای عمومی را از زوایای مختلفی مورد بررسی قرار داد، از جمله ارزیابی عملکرد فضاها در طول فصول مختلف سال، بررسی نحوه استفاده کاربران از فضاهای عمومی، در نظر گرفتن شرایط و ویژگی‌های محیطی برای گذراندن اوقات فراغت، و شناسایی و حل مشکلات و موانع حرکت پیاده در فضاهای عمومی.

مؤلفه‌های کالبدی

بسیاری از تحقیقات اخیر تأکید دارند که ارتباط بین ویژگی‌های کالبدی فضا و تعاملات اجتماعی یکی از مسائل مهم مورد بررسی است. به منظور برآورده کردن نیازهای اجتماعی انسان‌ها و ایجاد فرصت‌های لازم برای تجربه تعاملات جدید، ایجاد یک محیط فیزیکی مناسب ضروری به نظر می‌رسد (کریمی آذری و همکاران، ۲۰۱۸). تحقیقات اخیر نشان می‌دهند که فضای کالبدی هر محیط، به عنوان یک سامانه فضایی، تأثیر بسزایی بر تعاملات اجتماعی افراد دارد. محیط فیزیکی به عنوان فراهم‌کننده امکانات و سازماندهی فضایی، الگوها و نظام‌های فعالیت در فضا را تدارک می‌بخشد و این تأثیرات به وضوح در فعالیت‌های جمعی مشهود است. عناصری چون ابعاد، هندسه فضا، و روابط در فضاهای جمعی نقش اساسی در این تعاملات دارند. به طور خاص، محیط انسان‌ساخت به عنوان مولدی برای احساسات، تجارب، و ادراکات نمادین و زیبایی‌شناسانه عمل می‌کند و این عناصر به عنوان کیفیات مؤثر در محیط، ادراکات کاربران را تحت تأثیر قرار می‌دهند (حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۵). فضا به عنوان یک واحد دارای منطبق اجتماعی-جمعی شناخته می‌شود که توسط معماران از طریق تحلیل ساختار فضایی و فعالیت‌های کاربران، قابل درک است. در این محیط، الگوهای جمعی در سازماندهی فضا توسط معماران به وضوح قابل تشخیص است. از یک سو، نظام‌های فضایی با الگوهای جمعی در این محیط تعامل دارند و از سوی دیگر، محتوای فضایی محیط نیز دارای الگوهای جمعی است. سازمان فضایی با تدابیر مناسب در طراحی و سازماندهی

فضاها، می‌تواند به بهبود تعاملات اجتماعی و رضایت ساکنین در فضاها، مسکونی کمک کند (محمدی و آیت‌اللهی، ۱۳۹۴). مؤلفه‌های کالبدی که در اجتماع‌پذیری فضای عمومی نقش مهمی ایفا می‌کنند، شامل نحوه دسترسی، موقعیت قرارگیری، آسایش در شرایط اقلیمی، و امنیت هستند. از ابعاد کالبدی فضای جمعی و قابلیت‌های آن در رابطه با اجتماع‌پذیری فضا می‌توان به مواردی چون موقعیت قرارگیری و دسترسی برای سواره‌روها و پیاده‌روها، شکل‌گیری و ساماندهی فضاها، فرم، هندسه، نظم، هماهنگی، تشخیص، هارمونی، تنوع ابعاد و تناسبات و سایر ابعاد زیبایی‌شناسانه اشاره کرد. حضور عناصر طبیعی مانند گیاهان در فضاها، عمومی، مانند افزایش هیجان، جلب توجه، و ایجاد تجربه‌های خوشایند برای افراد می‌شود، که این مسئله می‌تواند به افزایش حیات جمعی در فضا کمک کند.

تعاملات اجتماعی و اجتماع‌پذیری

بر اساس هرم نیازهای انسانی مازلو، احتیاجات فردی به دو دسته تقسیم می‌شوند. دسته نخست شامل نیازهای مادی و جسمانی است که اگر این نیازها ارضا شوند، نیازهای روحی و روانی برجسته می‌شوند. تعامل اجتماعی یک جنبه اساسی از رفتار انسان‌ها است زیرا انسان یک گونه بسیار اجتماعی با ویژگی‌های اجتماعی پیچیده می‌باشد. شواهد قابل توجهی وجود دارد که نشان می‌دهد تعاملات اجتماعی برای بهبود رفاه انسانی ضروری هستند و به شدت با سلامت انسان همبستگی دارند (چن و کانگ، ۲۰۲۳). یکی از نیازهای طبیعی انسان، نیاز به برقراری تعاملات و روابط اجتماعی است، به عبارت دیگر، تعاملات اجتماعی هم به عنوان نیاز اساسی و هم به عنوان وسیله‌ای برای ارضای نیازهای دیگر شناخته می‌شود. بدون شک، انسان برای زندگی به تعاملات اجتماعی نیاز دارد. هنگامی که یک عمل از یک فرد با پاسخی از جانب فرد دیگر همراه می‌شود، به این تعامل متقابل دوسویه، تعامل اجتماعی یا کنش متقابل اجتماعی گفته می‌شود. این تعاملات متقابل می‌توانند روابط اجتماعی را برقرار کرده و زندگی در یک محیط مسکونی را پویا و پرنرژی کنند (سلیمی، ۱۳۹۹). اما تراکم جمعیت زیاد در یک مجتمع مسکونی می‌تواند به طور غیرقابل جبرانی به روابط اجتماعی ساکنان آسیب بزند. تحقیقات نشان می‌دهند که یکی از نتایج منفی تراکم جمعیت، کاهش روابط اجتماعی فردی است. داشتن تمایل به برقراری روابط متقابل یا دیدار یکدیگر نیز یک نیاز اساسی است و به همین دلیل انسان را به عنوان یک حیوان اجتماعی شناخته‌اند (قره‌خانی، دژدار و جلالیان، ۱۳۹۷).

رابطه بین فضاهای اجتماع‌پذیر و رضایت ساکنان

بهبود جنبه‌های شناختی و عاطفی زندگی‌پذیری به عبارت دیگر، رضایت و خوشحالی مردم، اهداف اساسی برنامه‌ریزی شهری و سیاست‌گذاری هستند (موراتادیس و یاناکو، ۲۰۲۲). در این راستا رابطه بین فضاهای اجتماع‌پذیر و رضایت ساکنان در یک مجتمع مسکونی به عنوان یک ارتباط بسیار مهم در طراحی و مدیریت محیط زندگی ساکنان مطرح می‌شود (پنگ و همکاران، ۲۰۲۴). رضایت از محیط زندگی، دومین عامل مهم در رضایت کلان از زندگی فردی است. مفهوم رضایتمندی به عنوان یک ارزیابی از حد خوشحالی فرد و ارضای نیازهای جسمی و روانی او تعریف می‌شود. این تعریف از رضایتمندی به عنوان یک تابع از میزان خوشحالی و احساس رضایت فرد از رفتارها و تجربیات زندگی او، در چارچوب نظریه‌های انگیزش و نیازها در روان‌شناسی قرار دارد. این نظریه‌ها تلاش می‌کنند تا ابعاد مختلف زندگی انسان را براساس نیازها و انگیزه‌هایش بررسی کنند، که به طور کلی شامل همه جنبه‌ها و بُعدهای زندگی افراد می‌شود (فرج پور باصر، موسوی و نامدار، ۱۴۰۰). اما رضایت فرد از مسکن تحت تاثیر چه مشخصه‌ها و عواملی قرار می‌گیرد؟ رضایت یا عدم رضایت از مسکن چه تاثیرات رفتاری بر روی فرد خواهد گذاشت؟

رابطه بین فضاهای اجتماع‌پذیر و رضایت ساکنان تأثیر مستقیم بر کیفیت زندگی و احساس راحتی ساکنان دارد. در زیر چند جنبه از این رابطه به تفصیل بررسی شده است:

تعاملات اجتماعی: فضاهای اجتماع‌پذیر، با فراهم کردن فضاهای مناسب برای تعاملات اجتماعی، روابط همسایگی و افراد مجتمع را تقویت می‌کنند. این امکانات می‌توانند به افزایش شناخت متقابل ساکنان از یکدیگر، حفظ و تقویت پاتوق‌ها و محل‌های گردهمایی و فعالیت‌های جمعی در مجموعه، برقراری ارتباط ساکنین با فضاهای فرهنگی مذهبی تفریحی موجود در بافت و وجود اتصالات قوی درون مجموعه بیانجامد (وحیدا و نگینی، ۱۳۹۱).

حس تعلق به مکان: محیط علاوه بر عناصر کالبدی شامل پیام‌ها، معانی و رمزهایی است که مردم براساس نقش‌ها، توقع‌ها، انگیزه‌ها و دیگر عوامل آن را رمزگشایی و درک می‌کنند و در مورد آن به قضاوت می‌پردازند (کاملی و حسینی، ۱۳۹۸). فضاهای اجتماع‌پذیر کمک می‌کنند تا افراد حس تعلق قوی‌تری به محل زندگی خود پیدا کنند. این حس تعلق می‌تواند باعث افزایش رضایت ساکنان از محیط زندگی شود. از ابعاد و شاخصه‌های آن می‌توان به: تشویق به سکونت دراز مدت در محله، حفظ و تقویت پاتوق‌ها و محل‌های گردهمایی، دسترسی به تسهیلات و امکانات لازم در محله، پاکیزگی و بهداشت محله و نپرداختن معتمدین محله به حل و فصل مشکلات آن اشاره کرد (سلیمی، ۱۳۹۹).

امنیت اجتماعی: فضاهای اجتماعی و باز پذیر باعث ایجاد امنیت اجتماعی می‌شوند. این امکانات می‌توانند محلی برای نظارت مشترک و حفظ امنیت در محل زندگی فراهم کنند. از جمله عواملی که در امنیت تأثیرگذارند می‌توان به میزان نظارت ساکنان بر عرصه‌های عمومی و افزایش شناخت متقابل ساکنان از یکدیگر اشاره کرد (پاورز و همکاران، ۲۰۲۲).

همبستگی اجتماعی: فضاهای اجتماع‌پذیر می‌توانند با تشویق به مشارکت در فعالیت‌های گروهی، همبستگی اجتماعی را تقویت کنند. این همبستگی می‌تواند بهبودی در ارتباطات و همکاری میان ساکنان ایجاد کند (وحیدا و نگینی، ۱۳۹۱).

تنوع فعالیت‌ها: فضاهای اجتماعی و پذیرایی متنوع، فرصت‌های بیشتری برای ساکنان برای شرکت در فعالیت‌ها و رویدادهای مختلف را ایجاد می‌کنند که این موارد می‌توانند به افزایش رضایت ساکنان از زندگی مشارکتی کمک کنند (موراتادیس و یاناکو، ۲۰۲۲).

به طور کلی، فهم دقیق از نیازها و ترجیحات ساکنان و ادغام این عوامل در فرآیند طراحی و مدیریت مجتمع مسکونی، می‌تواند به بهبود کلان رضایت و کیفیت زندگی ساکنان منجر گردد.

عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی و رضایتمندی سکونتی در فضاهای اجتماع‌پذیر مجتمع‌های مسکونی

فرآیند اجتماع‌پذیری با برقراری تعامل و ارتباطات اجتماعی و رضایت بین افراد و قابلیت‌های موجود در محیط شکل می‌گیرد. در زندگی امروزه، این فرآیند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در یک فضای اجتماع‌پذیر، به جز ابعاد عملکردی محیط و ویژگی‌های اجتماعی استفاده‌کنندگان، ویژگی‌ها و قابلیت‌های محیطی نیز دارای اهمیت فراوانی هستند. اجتماعی بودن فضاهای معماری نتیجه ترکیب صحیح عوامل فیزیکی-فضایی و روانی-اجتماعی مرتبط با کاربران است (کریمی آذری و همکاران، ۲۰۱۸).

در یک مجتمع مسکونی با فضای اجتماع‌پذیر، رابطه بین تعاملات اجتماعی و رضایت ساکنان بسیار حیاتی است. این رابطه می‌تواند تأثیر بسزایی در کیفیت زندگی و احساس تعلق به محیط زندگی داشته باشد. با توجه به توضیحات داده شده ۵ عامل شدت روابط اجتماعی، حس تعلق مکان، امنیت اجتماعی، همبستگی اجتماعی و ویژگی‌های ساختاری که در جدول شماره ۳ نشان داده شده، در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۳. عوامل موثر بر افزایش تعاملات اجتماعی و رضایتمندی

عوامل موثر بر افزایش تعاملات اجتماعی و رضایتمندی	
حس تعلق مکان	مجتمع مسکونی، محیط اجتماعی منسجمی است که هر واحد مسکونی آن باید محیط سالمی برای ساکنان آن فراهم کند، پس آرامش محیطی، احساس تعلق به مکان و هویت مکانی برکنش‌های اجتماعی محله تأثیری گذارد
شدت روابط اجتماعی	شدت روابط اجتماعی در مجتمع مسکونی به میزان نزدیکی و ارتباطات بین افراد و خانواده‌های مختلف اشاره دارد. برخی عوامل کلیدی در تشکیل شدت روابط اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی عبارتند از: ارتباطات میان ساکنان، تنوع جمعیت، فضاهای اجتماع‌پذیر، مشارکت اجتماعی، حمایت اجتماعی، مدیریت کیفیت زندگی
امنیت اجتماعی	امنیت اجتماعی یکی از جنبه‌های حیاتی در مجتمع‌های مسکونی است و تأثیر مستقیمی بر کیفیت زندگی ساکنان دارد. امنیت اجتماعی می‌تواند در ابعاد مختلف احساسی، فیزیکی و اجتماعی تجربه شود. برخی عوامل کلیدی در حفظ امنیت اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی عبارتند از: امنیت فیزیکی، ارتباط با مراکز امداد و نجات، مدیریت خطرات و بحران‌ها، تدابیر امنیتی در فضاهای مشترک، تعاملات اجتماعی مثبت و...
همبستگی اجتماعی	همبستگی اجتماعی در فضاهای اجتماع‌پذیر مجتمع مسکونی نقش مهمی در روابط اجتماعی دارد. این اصطلاح به وجود یک حالت همبستگی و تعامل مثبت میان افراد و گروه‌های مختلف در یک محیط مسکونی اشاره دارد. برخی عناصر مهم در ایجاد همبستگی اجتماعی در فضاهای اجتماع‌پذیر مجتمع مسکونی عبارتند از: فضاهای مشترک، برگزاری رویدادها و فعالیت‌های اجتماعی، ترویج مشارکت اجتماعی، تشویق به همکاری و کمک و...
ویژگی‌های ساختاری	ویژگی‌های ساختاری در فضاهای اجتماع‌پذیر مجتمع مسکونی می‌توانند به طراحی و ساختاری برنامه‌ریزی شده برای ارتقاء تعاملات اجتماعی و رضایت ساکنان اشاره کنند. که از جمله مواردی که می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد شامل: فضاهای مشترک و اجتماع‌پذیر، ساختار فیزیکی زیرساخت، تنوع در امکانات، ترویج فعالیت‌های گروهی، طراحی فضاهای اجتماعی باز، فناوری و ارتباطات، مشارکت ساکنان در تصمیم‌گیری

روش پژوهش

تحقیق حاضر در مجتمع مسکونی زیتون در ساری می‌باشد. این مجتمع در زمینی به مساحت ۴ هکتار با ۴۱۲ واحد مسکونی ساخته شده است. برای رسیدن به هدف مطلوب در این تحقیق، از روش توصیفی و تبیینی بر مبنای نتایج مطالعات کاربردی استفاده شده تا به کمک مطالعه جوامع مختلف موجود در مجتمع مسکونی، نکات مثبت مشخص گردد. شیوه گردآوری داده‌ها در سطح کلان رجوع به اسناد و متون علمی و در سطح خرد، روش تجربی پیمایش با ابزار پرسشنامه و به صورت مصاحبه حضوری است. ساختار پرسشنامه تدوین شده برای انجام مرحله بازدید میدانی، بدین شکل است که سؤالات از ساده تا مفهومی بر مبنای ریز معیارها و شاخص‌های مؤثر بر تعاملات

و رضایتمندی در فضای اجتماع‌پذیر که پیشتر به آن‌ها اشاره شد یعنی شدت روابط اجتماعی، حس تعلق مکان، امنیت اجتماعی، همبستگی اجتماعی و ویژگی‌های ساختاری می‌باشند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده ابتدا آمار توصیفی که به بررسی متغیرهای جمعیت شناختی تحقیق شامل جنسیت و سن می‌پردازد؛ مورد بررسی قرار می‌گیرد. پس از آن مطابق فرضیات در نظر گرفته شده، با استفاده از نرم‌افزار SPSS به تجزیه و تحلیل و آزمون‌هایی نظیر پی‌رسون جهت تحلیل همبستگی، آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای تبیین توزیع جامعه نمونه و آزمون همبستگی و سرانجام از آزمون t برای بررسی ویژگی‌های متغیرها استفاده شده است. در بین ۱۰۵ پاسخگو ۳۹ نفر (۳۷٪) مرد و ۴۲ نفر (۴۰٪) زن هستند که ۲۴ نفر (۲۳٪) هم جنسیت خود را معین ننموده‌اند. در بین ۱۰۵ پاسخگو ۳ نفر (۳٪) کمتر از ۲۰ سال سن، ۲۷ نفر (۲۶٪) بین ۲۱ الی ۳۰ سال سن، ۶ نفر (۶٪) بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱۲ نفر (۱۱٪) بین ۴۱ تا ۵۰ سال، ۳۳ نفر (۳۱٪) بین ۵۱ سال و بالاتر، ۲۴ نفر (۲۳٪) پاسخی برای تعیین سنشان ندادند.

آمار استنباطی

آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

برای استفاده از تکنیک آماری ابتدا باید مشخص شود که داده‌های جمع‌آوری شده از توزیع نرمال برخوردار است یا غیرنرمال؟ چون در صورت نرمال بودن توزیع داده‌های جمع‌آوری شده برای آزمون فرضیه‌ها می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود و در صورت غیرنرمال بودن از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده کرد که در این مرحله به بررسی نتایج حاصل از آزمون مزبور در مورد هر یک از متغیرهای وابسته و مستقل می‌پردازیم و بر اساس نتایج حاصل، آزمون مناسب برای بررسی صحت و سقم فرضیات تحقیق را انتخاب می‌کنیم.

جدول ۴: آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

ویژگی‌های ساختاری	شدت روابط اجتماعی	امنیت اجتماعی	حس تعلق مکان	همبستگی اجتماعی	تعداد
۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	اسمیرنوف - کولموگروف
۰,۱۴۱	۰,۱۳۹	۰,۱۸۱	۰,۱۲۷	۰,۱۰۸	سطح معناداری
۰,۷۸	۰,۰۸۶	۰,۰۰۵	۰,۱۶۴	۰,۲۰۰	

با توجه به نتایج جدول فوق چون مقدار سطح معنی داری برای تمامی مولفه‌ها (به جز امنیت اجتماعی روانی) بزرگتر از مقدار خطا ۰/۰۵ است، بنابراین متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال می‌باشند.

آزمون پیرسون

برای بررسی متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. فرآیند آزمون بدین شکل است که مقایسه سطح معناداری با سطح خطای (۰,۰۵) است.

جدول ۵: آزمون پیرسون

شدت روابط اجتماعی	ویژگی‌های ساختاری	امنیت اجتماعی روانی	حس تعلق مکان		
۰,۴۷	۰,۳۴	-۰,۰۵۶	۰,۷۵	ضریب همبستگی	همبستگی
۰,۰۰۴	۰,۰۴۶	۰,۷۵	۰,۰۰۰	سطح معناداری	اجتماعی
۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	تعداد	

فرضیه اول: فرضیه اول در خصوص رابطه بین تعلق مکان و همبستگی اجتماعی است که چون در مورد تعلق مکان مقدار همبستگی برابر با (۰,۷۵) و سطح معناداری (۰,۰۰۰) کمتر از ۰,۰۵ است بنابراین بین دو متغیر همبستگی وجود دارد.

فرضیه دوم: فرضیه دوم در خصوص رابطه بین امنیت اجتماعی و همبستگی اجتماعی بوده که چون مقدار همبستگی برابر با (-۰,۰۵۶) و سطح معناداری (۰,۷۵) بیشتر از ۰,۰۵ است، بنابراین بین دو متغیر همبستگی وجود ندارد.

فرض سوم: فرضیه سوم در خصوص رابطه بین ویژگی‌های ساختاری و همبستگی اجتماعی است که چون در مورد ویژگی‌های ساختاری مقدار همبستگی برابر با (۰,۳۴) و سطح معناداری (۰,۰۴۶) کمتر از ۰,۰۵ است، بنابراین بین دو متغیر همبستگی وجود دارد.

فرضیه چهارم: فرضیه چهارم در خصوص رابطه بین شدت روابط اجتماعی و همبستگی اجتماعی بوده که چون در مورد شدت روابط اجتماعی مقدار همبستگی برابر با (۰,۴۷) و سطح معناداری (۰,۰۰۴) کمتر از ۰,۰۵ است، بنابراین بین دو متغیر همبستگی وجود دارد.

چون Sig (سطح معناداری) در همه موارد (جز امنیت اجتماعی روانی) کمتر از ۰,۰۵ بود، بین این دو متغیر همبستگی وجود دارد و لذا در اکثر موارد فرضیه صفر تحقیق (عدم همبستگی) رد شده و فرضیه (ادعا) تأیید می‌شود. مقدار پیرسون هم بیانگر شدت این رابطه است. یعنی چون مقدار پیرسون بین ۰,۳ تا ۰,۶ بود رابطه همبستگی متوسط است.

آزمون t- تک نمونه‌ای مستقل

به منظور بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته و بررسی فرضیه‌های تحقیق، با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون t (تک نمونه‌ای) استفاده شده که نتایج آزمون‌ها بین هریک از متغیرها در سطح تشخیص ۵ درصد خطا و اطمینان ۹۵ درصد در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۶: آمار توصیفی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین انحراف معیار
۱۰۵	۳,۰۹۷	۰,۴۷۳	۰,۰۸۰
۱۰۵	۳,۱۵۷	۰,۶۳۱	۰,۱۰۶
۱۰۵	۲,۶۱۷	۰,۸۲۳	۰,۱۳۹
۱۰۵	۲,۷۴۶	۰,۸۷۷	۰,۱۴۸

جدول ۷: آزمون t تک نمونه‌ای

متغیر	T آمار	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	بازه اطمینان ۹۵
حس تعلق مکان	۳۸,۶۷	۳۴	۰,۰۰۰	۳,۰۹۷	کمترین: ۲,۹۳۴ بیشترین: ۳,۲۵۹
امنیت اجتماعی	۲۹,۵۴	۳۴	۰,۰۰۰	۳,۱۵۷	کمترین: ۲,۹۴۰ بیشترین: ۳,۳۷۴
ویژگی‌های ساختاری	۱۸,۷۹	۳۴	۰,۰۰۰	۲,۶۱۷	کمترین: ۲,۳۳۴ بیشترین: ۲,۹۰۰
شدت روابط اجتماعی	۱۸,۵۲	۳۴	۰,۰۰۰	۲,۷۴۶	کمترین: ۲,۴۴۵ بیشترین: ۳,۰۴۸

فرضیه اول: در خصوص حس تعلق مکان چون مقدار آمار t برابر است با (۳۸,۶۷) و سطح معناداری محاسبه شده آزمون کوچکتر از سطح آزمون ۰,۰۵ می‌باشد و میانگین آزمون بیشتر از ۳ (۳,۰۹) است، بنابراین حس تعلق مکان از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

فرضیه دوم: در خصوص امنیت اجتماعی مقدار آمار t برابر است با (۱۸,۷۹) و سطح معناداری محاسبه شده آزمون کوچکتر از سطح آزمون ۰,۰۵ می‌باشد و میانگین آزمون بیشتر از ۳ (۳,۴۵۷) است. بنابراین امنیت اجتماعی از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

فرضیه سوم: در خصوص پایداری اجتماعی، مقدار آمار t برابر است با (۲۹,۵۴) و سطح معناداری محاسبه شده آزمون کوچکتر از سطح آزمون ۰,۰۵ می‌باشد و میانگین آزمون کمتر از ۳ (۲,۰۶۱)

(چون یک شرط از دو شرط آزمون برقرار است بنابراین با تقریب ضعیف‌تری)، بنابراین ویژگی‌های ساختاری از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

فرضیه چهارم: در خصوص شدت روابط اجتماعی، مقدار آمار t برابر است با (۱۸,۵۲) و سطح معناداری محاسبه شده آزمون کوچکتر از سطح آزمون ۰,۰۵ می‌باشد و میانگین آزمون کمتر از ۳ (۲,۷۴۶) است (چون یک شرط از دو شرط آزمون برقرار است بنابراین با تقریب ضعیف‌تری) شدت روابط اجتماعی از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

بحث

با توجه به آمارهای استخراج شده اثرگذاری مولفه‌های اجتماع‌پذیری بر تعاملات و رضایت ساکنین بسیار قوی شد. همانطور که از تحلیل بدست آمد، نارضایتی از امنیت بیشترین میزان را شامل شده است. پس از آن حس تعلق، شدت روابط اجتماعی و ویژگی‌های ساختاری به ترتیب دارای اهمیت بوده‌اند.

به طور کلی با توجه به یافته‌های پژوهش در بحث میزان امنیت، با توجه به چالش‌های پیش رو در جامعه و وجود جرائم و مسائل امنیتی و حفظ حریم شخصی افراد، ذهنیت افراد نسبت به این عامل و تأثیر آن بر کیفیت زندگی بسیار معنادار شده است که این امر نیز در طراحی مجموعه‌های مسکونی باید لحاظ شود. عدم کنترل ورود افراد غریبه، فقدان فضاهای حفاظت شده برای بازی کودکان، عدم نورپردازی و جداره‌های تعریف شده و عواملی از این قبیل موجب کاهش امنیت این مکان و بالتبع افزایش نارضایتی ساکنین شده است. در همین راستا روابط اجتماعی در مجموعه نیز تحت تأثیر عدم وجود امنیت قرار گرفته و باعث شده تعاملات مناسبی میان افراد ساکن در مجموعه صورت نگیرد. باید این نکته را در نظر داشت مجموعه‌هایی که فضایی برای جذب افراد و دور هم جمع شدن با حفظ امنیت فراهم آورده‌اند، به نوعی سبب افزایش تعاملات بوده و در نتیجه رضایتمندی ساکنان را به همراه داشته‌اند. حس تعلق همانطور که در بخش‌های پیشین اشاره شد، در گروهی مشارکت افراد در ساخت فضا و یا عوامل و ویژگی‌هایی است که باعث دل‌بستگی فرد به محیط شود. از جمله عواملی که می‌تواند سبب ایجاد حس تعلق در مجموعه مسکونی شود می‌توان به ایجاد سلسله مراتب فضایی و کاشت درختان میوه دار در محوطه اشاره کرد که سبب حس تعلق و نگهداری در بین ساکنین شده و فضای عمومی را جزء قلمرو خود قلمداد می‌کنند. که این امر خود باعث شکل‌گیری مسئولیت‌های مشترک و تعامل بین ساکنین می‌شود. در مجتمع مذکور وجود گزینه‌هایی از این قبیل نادیده گرفته شده است. در خصوص ویژگی‌های ساختاری نیز این مکان به علت قرار گرفتن در فضایی خارج از محدوده مرکزی شهر نیازمند در نظر گرفتن یکسری خدمات نظیر مدرسه،

تکیه و فضاهایی برای انجام فعالیت‌های پایه چون: ایجاد فضاهایی برای نشستن، پیاده‌روی، انجام تفریحات سالم، دیدن و... و همچنین ایجاد دسترسی‌های مناسب به فضاهایی چون: پارکینگ، محل بازی‌ها و فضاهای سبز می‌باشد که این موارد نیز توجه نشده است.

نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق یک چارچوب کلی در خصوص سنجش تأثیر مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری بر تعاملات اجتماعی و رضایت ساکنین در یک مجموعه مسکونی بوده است. در یک مجتمع مسکونی عوامل فیزیکی، روحی و روانی، فضای سبز، امنیت، فضای اجتماع‌پذیر، ویژگی‌های ساختاری از جمله کیفیت جداره‌ها و کالبد مجموعه و عوامل معماری محیطی میزان رضایت افراد را تشکیل می‌دهند. همچنین می‌توان ادعان داشت که تعاملات اجتماعی به فضایی با ویژگی‌های خاص نیاز دارد. برای داشتن فضایی که بتواند قابلیت لازم برای تسهیل تعاملات اجتماعی را فراهم آورد نیاز به تجزیه و تحلیل محیط است. ساختار فضایی و مفهومی هر دو به ساختار کالبدی و فعالیت‌های محیطی مربوط می‌شوند. از آن جایی که زندگی روزمره اجتماعی افراد عمدتاً از کنش‌های متقابل و تعاملات آن‌ها با یکدیگر تشکیل می‌شود، این واقعیت که چنین برخوردهایی در فضاهایی معینی رخ می‌دهند حائز اهمیت است. در این زمینه شناخت مفهوم اجتماع‌پذیری و تحلیل ابعاد آن و مطالعات میدانی نشان می‌دهد که محیط انسان ساخت در قالب دو مؤلفه کالبدی و فعالیت‌های بر تعاملات اجتماعی و رضایت کاربران تأثیر دارد. به طور خلاصه نتایج تحقیق بیان می‌دارد:

- بیشترین میزان اجتماع‌پذیری در فضاها به سازماندهی مناسب فضاها، چیدمان فضایی، امنیت و همچنین جذابیت بصری محیط بستگی دارد.
- افزایش قابلیت فضایی برای انجام فعالیت مشترک به صورت فعال و غیرفعال از طریق ایجاد احساس رضایت از ماندن در فضا بر کیفیت اجتماع‌پذیری فضا مؤثر است.

نتایج این تحقیق دلالت‌هایی مهمی در پی داشته است که می‌تواند مبنای تحقیقات آتی در این حوزه گردد. این نتایج بر اهمیت تأثیر مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری محیط ساخته شده تأکید دارد و این امر ضرورت مطالعه فعالیت‌ها و رفتار در فضا را نشان می‌دهد. چنین تحلیل‌ها و مطالعاتی که در این پژوهش نمونه‌ای از آن ارائه شد، می‌تواند راهنمایی برای طراحان و معماران در نحوه برنامه‌ریزی و طراحی مجموعه‌های مسکونی باشد. در این صورت پرسش‌هایی به ذهن متبادر می‌شود از جمله آیا نوع کاربری فضاهای یک مجموعه مسکونی بر میزان اجتماع‌پذیری و همبستگی مؤلفه‌های آن تأثیرگذار است؟ و آیا میتوان نتایج حاصل از فضاهای مسکونی را مستقیماً به سایر فضاهای عمومی تعمیم داد؟ که این پرسش‌ها می‌توانند مبنای مطالعات بعدی در این زمینه باشند. در نهایت باید به

این نکته مهم اشاره کرد که مسئله اصلی در مواجهه با فضاهای اجتماع‌پذیر مجموعه‌های مسکونی فراهم آوردن شرایطی است که افراد ساکن از حضور در مجموعه و تعامل بین یکدیگر نهایت رضایت را داشته باشند.

منابع

- حسین زاده، ضیا، شکوه، سارا و مهربانی گلزار، محمدرضا. (۱۴۰۱). *راهبردهای ارتقای سرزندگی در مجتمع‌های مسکونی مسکن مهر از طریق تحلیل تجربه زیسته ساکنان و آراء صاحب نظران*. باغ نظر، ۱۹(۱۱۰)، ۷۹-۹۲.
- خلخالی، سیده زهرا و آیوازبان، سیمون. (۱۳۹۹). *بررسی عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی ساکنان از مجتمع‌های مسکونی، مورد مطالعاتی: مجتمع مسکونی دانشگاهیان الهیه*. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۱۳(۳۲)، ۶۷-۸۰.
- خیرخواه، زینب و نعمتی مهر، مرجان. (۱۴۰۱). *تبیین رابطه بین محیط انسان ساخت، تعاملات اجتماعی و افسردگی در محله مسکونی: ارائه مدل مفهومی*. گفتمان طراحی شهری، ۳(۴)، ۴۷-۷۳.
- سلیمی، امیررضا. (۱۳۹۹). *بررسی نقش قلمروی محله در افزایش حس تعلق خاطر به محیط زندگی و تقویت تعاملات اجتماعی*. معماری شناسی، ۳(۱۶).
- شجاعی، دلارام و پرتوی، پروین. (۱۳۹۴). *عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاس‌های مختلف شهر تهران (نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران)*. باغ نظر، ۱۲(۳۴)، ۹۳-۱۰۸.
- فرج‌پور باصر، سویل، موسوی، میرسعید، و اکبری نامدار، شبنم. (۱۴۰۰). *بازشناسی عوامل مؤثر بر کالبد فضاهای مسکونی و سنجش میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی از کیفیت کالبدی محیط مسکونی (مورد شناسی: مجتمع مسکونی آسمان تبریز)*. جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۱۱(۴۱)، ۱۴۹-۲۲۰.
- قره‌خانی، کمال، دژدار، امید و جلالیان، سارا. (۱۳۹۸). *بررسی نقش فضاهای تعاملات اجتماعی بر کیفیت زندگی در مجتمع‌های مسکونی (مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی سعیدیه، کاشانی، بوعلی و امام رضا در شهر همدان)*. هویت شهر، ۱۳(۴)، ۱۰۹-۱۲۰.
- کاکی زاده، محمدمیر، ناصری، ندا، جان احمدی، رحمن، و حیدرزاده، احسان. (۱۴۰۱). *بررسی تأثیر ساختار کالبدی بافت تاریخی بوشهر بر حضورپذیری ساکنان با استفاده از تحلیل عاملی*. تأییدی. صفه، ۳۲(۹۹)، ۷۳-۹۲.

- کاملی، محسن، و حسینی، سیدباقر. (۱۳۹۸). مدل یابی رابطه ساختاری نظم محیط، حس تعلق و دلبستگی به مکان با میزان سطح امنیت. شهر ایمن، ۲ (۵).
- کربلایی حسینی غیاثوند، ابوالفضل و سهیلی، جمال‌الدین. (۱۳۹۷). بررسی نقش مؤلفه‌های کالبدی محیط در اجتماع‌پذیری فضاهای فرهنگی با استفاده از تکنیک چیدمان فضا، مورد مطالعاتی: مجتمع‌های فرهنگی دزفول و نیاوران. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۱۱ (۲۵)، ۳۶۱-۳۷۳.
- کرمی، اسلام و محمدحسینی، پریسا. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی بر پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی، نمونه موردی: مجتمع‌های مسکن مهر اردبیل. فصلنامه مطالعات شهری، ۷ (۲۶)، ۴۳-۵۶.
- محبی نژاد، سارا، موحد، خسرو، حیدری، علی اکبر و تقی پور، ملیحه. (۱۴۰۱). نقش سازماندهی فضایی بر افزایش اجتماع‌پذیری فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی (نمونه مورد مطالعه: مجتمع‌های مسکونی شهر شیراز). فصلنامه مطالعات شهری، ۱۱ (۴۳)، ۲۷-۴۰.
- محمدی، محمد و آیت‌اللهی، محمد حسین. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر در ارتقای اجتماع‌پذیری بناهای فرهنگی بررسی موردی: فرهنگسرای فرشچیان اصفهان. نامه معماری و شهرسازی، ۱۵ (۸)، ۷۹-۹۶.
- محمدی سالک، مریم و عسگری، علی. (۱۴۰۱). عوامل مؤثر در تحقق‌پذیری مکان سوم در فضاهای غیررسمی و اجتماع‌پذیر شهری؛ (نمونه‌ی موردی: فضاهای نشستن غیررسمی درون مجتمع‌های فرهنگی و تجاری تهران). توسعه پایدار شهری، ۳ (۷)، ۸۵-۹۹.
- منصور، سید تاج‌الدین و جهانبخش، حیدر. (۱۳۹۵). سنجش مؤلفه‌های مؤثر بر ارتقای تعاملات اجتماعی و اجتماع‌پذیری در فضای شهری (مطالعه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه). معماری و شهرسازی ایران، ۱۱ (۷)، ۵۹-۶۵.
- وحید، فریدون و نگینی، سمیه. (۱۳۹۱). ساخت و اعتبار یابی مقیاس هویت محله‌ای. مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۲ (۲)، ۳۵-۵۸.
- هاشم پور، پریسا و سامی، زیبا. (۱۳۹۷). نقش کالبد مجتمع‌های مسکونی در حیات‌پذیری اجتماعی (مطالعه موردی: مجتمع مسکونی امام (ره)، چمران و آسمان تبریز). برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۵ (۳)، ۶۸-۷۸.

References

- Askarizad, R., & Safari, H. (2020). The influence of social interactions on the behavioral patterns of the people in urban spaces (case study: The pedestrian zone of Rasht Municipality Square, Iran). *Cities*, 101, 102687.
- Azeri, A. R. K., Sosari, Z. D. H., & Mozhdehi, A. (2018). Reviewing the Role of Spatial Factors in Promoting Social Interactions with the Purpose of

- Designing a Cinematic-Cultural Complex. *Civil Engineering Journal*, 4(4), 857-871.
- Bashar, T. (2022). Residential stability of the urban poor in Bangladesh: The roles of social capital. *Cities*, 126, 103695.
  - Chen, X., & Kang, J. (2023). Natural sounds can encourage social interactions in urban parks. *Landscape and Urban Planning*, 239, 104870.
  - Enssle, F., & Kabisch, N. (2020). Urban green spaces for the social interaction, health and well-being of older people—An integrated view of urban ecosystem services and socio-environmental justice. *Environmental science & policy*, 109, 36-44.
  - Félix, L., & Organista, M. (2023). Understanding the neighborhoods' in-between spaces on spatial perception, social interaction, and security. *Frontiers of Architectural Research*.
  - Grazieschi, G., Asdrubali, F., & Guattari, C. (2020). Neighbourhood sustainability: State of the art, critical review and space-temporal analysis. *Sustainable Cities and Society*, 63, 102477.
  - Huang, L., Zheng, W., Hong, J., Liu, Y., & Liu, G. (2020). Paths and strategies for sustainable urban renewal at the neighbourhood level: A framework for decision-making. *Sustainable Cities and Society*, 55, 102074.
  - Li, X., Mpofo, E., Collins, S., Yin, C., & Shaw, T. (2023). Resident satisfaction Indicators in long term care settings in the United States: A scoping review. *Aging and Health Research*, 100164.
  - Moulay, A., Ujang, N., & Said, I. (2017). Legibility of neighborhood parks as a predictor for enhanced social interaction towards social sustainability. *Cities*, 61, 58-64.
  - Mouratidis, K., & Yiannakou, A. (2022). What makes cities livable? Determinants of neighborhood satisfaction and neighborhood happiness in different contexts. *Land use policy*, 112, 105855.
  - Pabayo, R., Grinshteyn, E., Avila, O., Azrael, D., & Molnar, B. E. (2020). Relation between neighborhood socio-economic characteristics and social cohesion, social control, and collective efficacy: Findings from the Boston Neighborhood Study. *SSM-population health*, 10, 100552.
  - Pang, Y., Zhang, W., & Jiang, H. (2024). A socio-spatial exploration of rural livability satisfaction in megacity Beijing, China. *Ecological Indicators*, 158, 111368.
  - Powers, S. L., Webster, N., Agans, J. P., Graefe, A. R., & Mowen, A. J. (2022). Engagement, representation, and safety: Factors promoting belonging and positive interracial contact in urban parks. *Urban Forestry & Urban Greening*, 69, 127517.

- Wu, W., Yao, Y., Song, Y., He, D., & Wang, R. (2021). Perceived influence of street-level visible greenness exposure in the work and residential environment on life satisfaction: Evidence from Beijing, China. *Urban Forestry & Urban Greening*, 62, 127161.